

POSTANOWIENIE

Dnia 21 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner

w sprawie skargi B. W. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w T.

z dnia 12 czerwca 2014 r., sygn. akt I Ca (...), wydanego w sprawie

z powództwa J. N. i M. T.

przeciwko S. N. i B. W.

o stwierdzenie nieważności umowy,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 21 grudnia 2016 r.,

1) odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania,

**2) odmawia zasądzenia powodowi J.N.
od skarżącej kosztów postępowania wywołanych skargą.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 czerwca 2014 r. Sąd Okręgowy w T. zmienił w całości zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego w S., stwierdzając nieważność umowy działu spadku po zmarłym B. N. Umowa, której dotyczyło rozpoznawane żądanie, została zawarta przez S. N. w imieniu swoim oraz swojego syna J. N., od którego otrzymała pełnomocnictwo. Zdaniem Sądu Okręgowego, treść udzielonego jej pełnomocnictwa pozwalała wprowadzić na zawarcie umowy działu spadku, wyłącznie jednak wówczas, gdy byłaby to umowa odpłatna (na co wskazuje użycie w treści pełnomocnictwa na zbywanie nieruchomości i praw rzeczowych stwierdzenia „pod tytułem odpłatnym”). Ponieważ umowa zawarta przez pozwaną S.N. miała charakter nieodpłatny, Sąd Okręgowy stwierdził, że zawarto ją z przekroczeniem zakresu umocowania. Umowa ta nie została równocześnie potwierdzona w trybie art. 103 § 1 k.c., co pociąga za sobą jej bezwzględną nieważność.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem przez pozwaną B.W. Zarzuciła ona, po pierwsze, wydanie go z naruszeniem art. 321 § 1 i art. 378 § 1 k.p.c. przez przekroczenie granic apelacji w związku z brakiem kwestionowania przez powodów samego faktu udzielenia pełnomocnictwa, a jedynie sformułowaniem przez nich zarzutów odnoszących się do działania poza granicami umocowania. Zdaniem skarżącej wyklucza to uznanie umowy działu spadku za nieważną w całości, została bowiem zawarta między wszystkimi spadkobiercami (przy czym jedna ze stron działała na podstawie udzielonych jej pełnomocnictw). W konsekwencji, umowa ta odpowiadała przesłankom art. 1037 § 1 k.c. (błędnie określonego przez skarżącą jako „k.p.c.”) i brak było podstaw do stwierdzenia, że jest ona nieważna w całości. Sankcją nieważności mogłaby być ona objęta co najwyżej w części, w której pełnomocnictwa zostały przekroczone. Po drugie, skarżąca zarzuciła także naruszenie art. 58 § 3 w związku z art. 1038 § 2 k.c. przez przyjęcie, że brak kwestionowania skuteczności oświadczenia woli, które pozwana S.N. złożyła we własnym imieniu, prowadzi do pełnej nieważności czynności prawnej. Po trzecie, w

skardze zarzucono także naruszenie art. 58 w związku z art. 103 § 1 k.c. przez przyjęcie, że pełnomocnictwo udzielone przez J. N. nie stwarzało umocowania do zawarcia umowy nieodpłatnego działu spadku. Po czwarte, zarzucono również naruszenie art. 65 k.c. przez nieprawidłową wykładnię treści pełnomocnictwa. Po piąte, wskazano na naruszenie art. 189 k.p.c. przez brak zbadania istnienia po stronie powodów interesu do żądania ustalenia nieważności. Po szóste, wskazano na naruszenie art. 1051 k.c. przez pominięcie, że S.N. mogła samodzielnie rozporządzić swoim udziałem spadkowym na rzecz B. W..

W odpowiedzi na skargę, J.N. wniósł o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie, a także o zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, przysługującym od orzeczeń prawomocnych. Może ona zostać uwzględniona jedynie wówczas, gdy niezgodność z prawem zaskarżonego orzeczenia ma charakter kwalifikowany, stanowiąc ewidentne i rażące naruszenie norm prawnych (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 października 2014 r., V CNP 15/14, nie publ. oraz z dnia 16 czerwca 2015 r., IV CNP 72/14, nie publ.). Równocześnie, zgodnie z art. 424⁹ k.p.c. Sąd Najwyższy odmawia przyjęcia do rozpoznania skargi oczywiście bezzasadnej - a więc takiej, w której wypadku bez konieczności głębszej analizy możliwe jest stwierdzenie, że nie wskazuje ona jakiegokolwiek rażącego i kwalifikowanego naruszenia prawa w opisanym wyżej rozumieniu.

Sytuacja taka ma miejsce w odniesieniu do skargi wniesionej przez pozwaną B. W.. Sformułowane przez nią zarzuty odnoszą się do trzech grup zagadnień.

Po pierwsze, zarzuciła ona Sądowi Okręgowemu błędne, jej zdaniem, przyjęcie, że pełnomocnictwo udzielone S. N. nie obejmowało nieodpłatnego działu spadku (zarzuty trzeci i czwarty). Wniosek ten został wyciągnięty przez Sąd drugiej instancji na podstawie treści pełnomocnictwa, które, jego zdaniem, zostało wyraźnie ograniczone do rozporządzeń odpłatnych. Ustalenie to stanowiło wynik odczytania językowej warstwy dokumentu, z zastosowaniem ogólnych reguł wykładni oświadczeń woli z art. 65 k.c. Jak w każdym wypadku, w którym językowa

treść oświadczenia woli budzi wątpliwości, można formułować argumenty za różnymi sposobami jej odczytania. Równocześnie jednak, wybór jednej z interpretacji przez sąd - w granicach przysługującej mu swobody orzekania - i jego prawidłowe uzasadnienie (co miało miejsce w zaskarżonym wyroku) wykluczają przyjęcie, by sprawie mogło dojść do rażącego naruszenia prawa w opisanym wyżej rozumieniu.

Za oczywiście nieuzasadnione należy uznać także zarzuty z drugiej grupy (pierwszy, drugi i szósty). Częściowa nieważność czynności prawnej wymaga zawsze - w myśl art. 58 § 3 k.c. - oceny uwarunkowań konkretnego wypadku i stwierdzenia, czy utrzymanie w mocy fragmentu dokonanej czynności odpowiadałoby woli stron. W okolicznościach, których dotyczy wniesiona skarga, nie zostało przesądzone, by dokonanie nieodpłatnego działu spadku wyłącznie między S.N. i B.W. leżało w rzeczywistości w zamiarze obu stron – czy też przeciwnie, dział nieodpłatny miałby zostać dokonany wyłącznie przy udziale wszystkich spadkobierców. Problem ten nie był badany wprost we wcześniejszym toku postępowania, żadna bowiem ze stron nie podniosła twierdzeń w tym zakresie. Równocześnie należy założyć, że w opinii Sądu Okręgowego nieskuteczne dokonanie działu spadku w stosunku do dwojga spadkobierców niweczy całą umowę. Ocena ta mieści się w granicach swobody, jaką przyznaje sądowi art. 58 § 3 k.c. Równocześnie, w materiale sprawy brak wskazówek, które pozwalałyby sądzić, że stanowisko o nieważności całej czynności prawnej jest w oczywisty sposób błędne.

Po trzecie, z podobnych przyczyn za oczywiście bezzasadny uznać należy także zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. Problem braku interesu do żądania stwierdzenia nieważności umowy nie był podnoszony na wcześniejszych etapach postępowania i nie stał się przedmiotem oceny sądu. Równocześnie, ustalenie nieważności umowy zawiera w sobie *implicite* stwierdzenie, że powodowie posiadali interes w dochodzeniu tego roszczenia procesowego. Także w tym zakresie, okoliczności sprawy nie pozwalają na stwierdzenie, by zaskarżone rozstrzygnięcie było dotknięte rażącym i ewidentnym błędem.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 424⁹ k.p.c. orzeczono jak w postanowieniu. W związku z wniesieniem odpowiedzi na skargę po terminie, brak było podstaw do zasądzenia od skarżącej kosztów postępowania.

jw